

Sygn. akt VI Ca 220/17

POSTANOWIENIE

Dnia 12 kwietnia 2017r.

Sąd Okręgowy w Częstochowie VI Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym :

Przewodniczący-Sędzia SSO Leszek Mazur

Sędziowie SSO Hanna Morejska

SSO Agnieszka Polak (spr.)

Protokolant st. sekr. sąd. Agnieszka Cieślak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 12 kwietnia 2017r.

sprawy z wniosku Z. Ł.

z udziałem A. S., P. S.

o stwierdzenie nabycia spadku po D. S. (1)

na skutek apelacji uczestników postępowania

od postanowienia Sądu Rejonowego w Częstochowie z dnia 25 listopada 2016r.

sygn. akt II Ns 2498/15

postanawia :

- 1. zmienić zaskarżone postanowienie w punkcie 4 i 5 w ten sposób, że ustalić, że każda ze stron ponosi koszty związane ze swoim udziałem w sprawie;**
- 2. w pozostałym zakresie apelację oddalić;**
- 3. ustalić, że każda ze stron ponosi koszty związane ze swoim udziałem w postępowaniu apelacyjnym.**

Sygn. akt VI Ca 220/17

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Częstochowie postanowieniem z dnia 25 listopada 2016r. stwierdził, że spadek po D. S. (1) zmarłym dnia 22 maja 2015r., ostatnio zamieszkałym w C., na podstawie testamentu notarialnego sporządzonego w dniu 23 stycznia 2015r. nabyła w całości siostra Z. Ł. (pkt 1), opłatę stałą uznał za uiszczoną (pkt 2), orzekł o kosztach sądowych należnych Skarbowi Państwa (pkt 3), zasądził od uczestników postępowania A. S. i P. S. na rzecz wnioskodawczyni Z. Ł. po 2.369,74 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania (pkt 4), w pozostałym zakresie koszty postępowania pomiędzy stronami wzajemnie zniósł (pkt 5).

Rozpoznając sprawę Sąd Rejonowy ustalił, że spadkodawca D. S. (1) zmarł dnia 22 maja 2015r. w K., ostatnio stale zamieszkiwał w C.. Był raz żonaty z K. S.. Małżeństwo zostało rozwiązane przez rozwód w dniu 18 lipca 2012r. Z tego związku pozostawił dzieci: A. S. i P. S.. Nie miał dzieci pozamałżeńskich, ani przysposobionych. Nikt nie odrzucił

spadku, nie zrzekał się dziedziczenia, nikt nie został uznany za niegodnego dziedziczenia. W dniu 23 stycznia 2015r. spadkodawca M. S., przebywając w (...)Szpitalu (...)w K. sporządził testament notarialny przed notariuszem E. K., prowadzącą Kancelarię Notarialną w K., Rep. A Nr (...) W treści testamentu testator wskazał, że do całości spadku powołuje swoją siostrę Z. Ł.. W § 2 testamentu D. S. (1) wydziedziczył swoją córkę A. S. i syna P. S. wskazując jednocześnie motywy, które legły u podstaw podjętej decyzji.

Spadkodawca D. S. (1) od początku trwania małżeństwa z K. S. nadużywał alkoholu. Pod jego wpływem wszczywał awantury, podczas których wyzywał członków rodziny słowami wulgarnymi i powszechnie uważanymi za obelżywe. Używał względem nich przemocy fizycznej i psychicznej. Żona spadkodawcy i ich dzieci zmuszone były niejednokrotnie do uciekania z domu. K. S. zamieszkiwała z mężem do 2005r., później razem z synem P. S. wyprowadziła się do swojej matki. Córka spadkodawcy A. S. pozostała z nim w należącym wówczas do K. i D. małżonków S. mieszkaniu położonym w D. przy ul. (...). Spadkodawca w grudniu 2005r. wyjechał do C., gdzie zamieszkał. W dniu 29 listopada 2005r. D. S. (1) nabył z osobistych funduszy nie wchodzących w skład małżeńskiej wspólnoty majątkowej 100 udziałów w spółce PPHU (...) Sp. z o.o. za cenę 50.000 zł, w której to spółce w dniu 19 stycznia 2006r. powołano jednoosobowy Zarząd w osobie D. S. (1), jako Prezesa Zarządu. W dniu 29 listopada 2005r. (...) Spółka z o.o zawarła z D. S. (1) kontrakt menedżerski, a 1 lutego 2006r. zawarła z nim umowę o pracę na czas nieokreślony w charakterze Kierownika zakładu produkcyjnego w K..

W dniu 10 marca 2006r. D. S. (1) i K. S. zawarli przed notariuszem umowę majątkową małżeńską, mocą której dokonali zmiany obowiązującego w ich małżeństwie ustroju majątkowego i ustanowili rozdzielną majątkową małżeńską. Spadkodawca zaczął zaciągać zobowiązania w bankach, w tym zawarł umowę kredytu hipotecznego, których to zobowiązań następnie nie spłacał. Spadkodawca w maju 2007r. wrócił do D., gdzie przebywał do października 2007r. Zarówno w okresie jego nieobecności, jak i po powrocie, w mieszkaniu przy ul. (...) zamieszkiwała jego córka A. S..

W dniu 19 czerwca 2007r. K. S. działając w imieniu własnym oraz w imieniu i na rzecz swojego męża D. S. (1), w oparciu o udzielone jej pełnomocnictwo, darowali córce A. S. należący do nich lokal mieszkalny położony w D. przy ul. (...). Obdarowana w wykonaniu polecenia ustanowiła na rzecz K. i D. małżonków S. służebność mieszkania polegającą na bezpłatnym i dożywotnim użytkowaniu jednego pokoju oraz wspólnie z obdarowaną korzystaniu z kuchni. Spadkodawca po powrocie do D. nie zaprzestał nadużywania alkoholu, a pod jego wpływem w dalszym ciągu wszczywał awantury. W 2007r. zaczął otrzymywać wezwania do zapłaty zaległych rat z tytułu zaciągniętych w 2006r. kredytów.

W październiku 2007r. spadkodawca wyjechał do H.. Podczas pobytu za granicą, w dniu 10 lipca 2008r. uległ wypadkowi doznając wielonarządowego urazu, w wyniku czego konieczne było przeprowadzenie kilku operacji. Spadkodawca po wypadku poruszał się początkowo na wózku inwalidzkim, a następnie o kulach.

Po powrocie do kraju w sierpniu 2008r. pomocy udzieliła mu była żona K. S. i córka A. S.. Przez pewien okres czasu po powrocie do kraju spadkodawca nie nadużywał alkoholu. Z inicjatywy K. S. podjął leczenie w (...)i trzeźwość utrzymał około półtora roku.

Okolo roku 2009-2010 A. S. wyprowadziła się z mieszkania zamieszkiwanego przez ojca. W 2011r. w mieszkaniu przy ul. (...) miały miejsce interwencje Policji na skutek zgłoszeń dokonywanych zarówno przez A. S., jak i przez D. S. (1). Wyrokiem z dnia 5 stycznia 2011r. sygn. akt (...)Sąd Rejonowy w M. uznał D. S. (1) za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu polegającego na tym, że w okresie od stycznia 1984r. do grudnia 2005r., od maja 2007r. do października 2007r., od lutego 2009r. do sierpnia 2009r. w D. znęcał się psychicznie i fizycznie nad swoją żoną K. S., a w okresie od 2003r. do grudnia 2005r. w D. znęcał się psychicznie i fizycznie nad swoją córką A. S..

Spadkodawca zamieszkiwał w D. do końca 2012r. W ostatnich latach życia zamieszkiwał wraz z siostrą Z. Ł. w C.. Od czasu, gdy spadkodawca zamieszkał w C., nie utrzymywał kontaktów z dziećmi. W trakcie ostatniej hospitalizacji spadkodawcy opiekę nad nim sprawowała siostra. Córka spadkodawcy odwiedziła ojca w szpitalu w dniu 18 maja 2015r.

Od grudnia 2008r. spadkodawca zarejestrowany był w Poradni (...) w D. z rozpoznaniem organicznych zaburzeń osobowości. Odnotowano dwie wizyty. Podczas pierwszej wizyty dnia 1 grudnia 2008r. wpisano w dokumentacji medycznej organiczne zaburzenia osobowości, dotychczas nieleczone, w lutym przeżył ciężki wypadek komunikacyjny z urazem głowy, od tego czasu bardzo nerwowy, drażliwy, ma kłopoty z pamięcią. Wpisano, że pozostaje w dość dobrym kontakcie. Podczas drugiej wizyty dnia 23 lutego 2010r. odnotowano brak poprawy po lekach. Spadkodawca nadal nerwowy, nie sypia, drażliwy, wielomówny, ma zaburzenia pamięci. Odnotowano zmianę leczenia.

W maju i czerwcu 2010r. spadkodawca przebywał na Oddziale (...) Chirurgii Urazowo-Ortopedycznej (...) Szpitala w S.w związku z przebytą martwicą głowy kości udowej. W dniu 5 października 2010r., na potrzeby postępowania karnego w sprawie (...)sporządzono opinię sądowo-psychiatryczną D. S. (1)we wnioskach której stwierdzono, że zarówno aktualnie, jak i w okresie krytycznym nie rozpoznano upośledzenia umysłowego ani choroby psychicznej, badaniem orientacyjnym stwierdzono normę intelektualną. Brak danych, aby kiedykolwiek w przeszłości lub w okresie krytycznym doznawał ostrych zaburzeń psychicznych w sensie omamów, urojeń czy rozkojarzenia myślenia. Również aktualnym badaniem nie stwierdzono zaburzeń spostrzegania myślenia czy afektu. Odniesiono się do treści rozpoznania psychiatry z Poradni (...) w D. „organicznego zaburzenia osobowości”, wskazując, że nie zostały wykonane żadne badania potwierdzające organiczne tło zaburzeń.

W dniu 12 stycznia 2011r. wydano orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności spadkodawcy na okres 26 sierpnia 2008r. do 31 grudnia 2010r.

W marcu 2013r. spadkodawca przebywał na Oddziale (...)w C. z rozpoznaniem kamicy żółciowej przewodowej z zapaleniem dróg żółciowych. W kwietniu 2013r. wykonano zabieg wprowadzenia protezy do przewodu żółciowego, którą następnie usunięto. Od 21 stycznia do 6 lutego 2015r. spadkodawca przebywał na Oddziale (...)w K. z podejrzeniem pierwotnego stwardniającego zapalenia dróg żółciowych lub uszkodzenia niedokrwiennego dróg żółciowych (pourazowego), żylaków przełyku I stopnia, gastropatii wrotnej, nadżerkowego zapalenia błony śluzowej żołądka i dwunastnicy w wywiadzie, wyniszczenia, zapalenia dróg żółciowych w wywiadzie, stanu po ewakuacji złogów z dróg żółciowych oraz założeniu i usunięciu protezy z przewodu wątrobowego wspólnego, stanu po urazie wielonarządowym oraz cholecystektomii, usunięciu części jelita grubego i endoprotezoplastyce stawu biodrowego. W dokumentacji medycznej z tego okresu brak jest informacji o objawach zaburzeń psychicznych. Pamięć określono jako dobrą, orientację jako pełną.

W okresie od 19 lutego do 20 lutego 2015r. spadkodawca przebywał na Oddziale (...)w K. z rozpoznaniem przewlekłej niewydolności wątroby na tle PSC. Przy przyjęciu spadkodawca był przytomny, wypowiadał się logicznie. Dnia 28 stycznia 2015r. odbył konsultację psychiatryczną, w wyniku której stwierdzono brak przeciwwskazań psychiatrycznych do zabiegu przeczepienia wątroby. Zabieg przeszczepu wątroby wykonano 20 lutego 2015r., po którym spadkodawca przeniesiony został do dalszego leczenia na OIOM.

W dniach od 27 lutego do 22 maja 2015r. spadkodawca przebywał na Oddziale (...)w K.. W dokumentacji medycznej wskazano, że przebieg pooperacyjny powikłany ewenteracją i martwiczym zapaleniem trzustki o średniociężkim przebiegu. W następstwie tego reoperowany kilkakrotnie. Mimo intensywnego leczenia zmiany martwiczo-zapalne postępowały. Stwierdzono postępujący stan septyczny, niewydolność wątroby przeszczepionej w następstwie następowej zakrzepicy tętniczej pnia trzewnego. Stopniowo następowało wyniszczenie i niewydolność krążeniowo-oddechowa. Spadkodawca zmarł dnia 22 maja 2015r.

Sąd Rejonowy odniósł się do zeznań świadków i stron oceniając ich wiarygodność. W całości uznał za rzetelną opinię biegłego sądowego W. D.. Opinia ta została opracowana z wykorzystaniem posiadanych przez biegłego wiadomości specjalnych, po analizie materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie. Sąd Rejonowy

Oceniając zasadność wniosku Sąd Rejonowy podał, że ważność sporządzonego przez spadkodawcę w dniu 23 stycznia 2015r. testamentu zakwestionowali uczestnicy postępowania A. S. i P. S. zarzucając brak świadomości spadkodawcy w chwili testowania i przecząc, aby zachodziły okoliczności wskazane w treści testamentu, stanowiące podstawę jej

wydziedziczenia. Podstawowym kryterium oceny ważności testamentu jako czynności prawnej jest istnienie po stronie testatora woli testowania (animus testandi). Brak tej woli przesądza o tym, że czynność prawna jednostronna na wypadek śmierci (testament) w ogóle nie została dokonana (nie zostało złożone oświadczenie woli). Zgodnie z art. 945 k.c. testament jest nieważny, jeżeli został sporządzony: w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli; pod wpływem błędu uzasadniającego przypuszczenie, że gdyby spadkodawca nie działał pod wpływem błędu; nie sporządziliby testamentu tej treści, pod wpływem groźby. Na nieważność testamentu z powyższych przyczyn nie można się powołać po upływie lat trzech od dnia, w którym osoba mająca w tym interes dowiedziała się o przyczynie nieważności, a w każdym razie po upływie lat dziesięciu od otwarcia spadku.

Stan wyłączający świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli jest także wadą oświadczenia woli przewidzianą w art. 82 k.c. Na gruncie art. 82 k.c. w orzecznictwie Sądu Najwyższego i literaturze jednolicie przyjmuje się, że zarówno stan wyłączający świadome powzięcie decyzji i wyrażenie woli, jak i stan wyłączający swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli musi wynikać z przyczyny wewnętrznej, umiejscowionej w samym podmiocie składającym oświadczenie woli, a więc musi wynikać ze stanu, w jakim znajduje się osoba składająca oświadczenie woli, a nie z okoliczności zewnętrznych, w jakich osoba ta się znalazła. Źródłem tej wady oświadczenia woli są zatem szczególne właściwości psychiki lub procesu myślowego, znajdujące się „wewnątrz” osoby składającej oświadczenie woli, a nie czynniki zewnętrzne, pod wpływem których oświadczenie zostało złożone (vide wyroki Sądu Najwyższego z dnia 1 lipca 1974 r. III CRN 119/74, OSP 1976/2/30, z dnia 17 listopada 2004 r. IV CSK 229/04 i z dnia 7 lutego 2006 r. IV CSK 7/05 niepubl.). Podobnie należy rozumieć wyłączenie świadomości lub swobody powzięcia decyzji i wyrażenia woli jako przyczyny nieważności testamentu przewidzianej w art. 945 § 1 pkt 1 k.c. Jak wskazuje się w literaturze oświadczenie woli testatora jest świadome jeżeli w czasie sporządzania testamentu nie występowały żadne zaburzenia świadomości a testator jasno i wyraźnie zdawał sobie sprawę, że sporządza testament określonej treści. Oświadczenie testatora jest z kolei swobodne, jeżeli spadkodawca nie kieruje się motywami intelektualnymi lub pobudkami uczuciowymi, mającymi charakter chorobowy, nie pozostaje pod dominującym wpływem czyjejkolwiek sugestii i zachowuje wewnętrzne poczucie swobody postępowania.

Spadkodawca D. S. (1) zmarł na skutek postępującego stanu septycznego, niewydolności wątroby przeszczepionej w następstwie następowej zakrzepicy tętniczej pnia trzewnego powodujących stopniowe wyniszczenie i niewydolność krążeniowo –oddechową. Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy, w szczególności treść sporządzonej na potrzeby niniejszego postępowania opinii sądowo-psychiatrycznej biegłego sądowego z zakresu psychiatrii W. D. nie dają żadnych podstaw do przyjęcia, aby spadkodawca D. S. (1) w chwili sporządzenia testamentu znajdował się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji lub wyrażenie woli. Wnioski tej opinii Sąd w całości podzielił. W czasie sporządzenia testamentu spadkodawca przebywał w szpitalu. W historii choroby nie odnotowano występowania zaburzeń psychicznych, również w dniu sporządzenia testamentu. W dniu 28 stycznia 2015r., czyli pięć dni po sporządzeniu testamentu stan zdrowia psychicznego spadkodawcy został oceniony przez konsultanta psychiatrę, w wyniku czego stwierdzono brak przeciwwskazań psychiatrycznych do zabiegu przeszczepu wątroby. Dostępna dokumentacja lekarska nie zawiera informacji o objawach zaburzeń psychicznych w okresie sporządzenia testamentu, a choroby na które w tym okresie cierpiał, nie były powikłane występowaniem zaburzeń psychicznych ograniczających jego zdolność do świadomego i swobodnego wyrażenia woli. Wprawdzie dokumentacja z (...), obejmująca dwie wizyty w 2008r. i 2010r. zawiera rozpoznanie organicznych zaburzeń osobowości, to jednak rozpoznanie to oparto wyłącznie na wywiadzie od pacjenta i obrazie klinicznym.

Pomimo, iż w dokumentacji medycznej spadkodawcy brak jest rozpoznania uzależnienia od alkoholu, zgromadzony w sprawie materiał dowodowy wykazał ponad wszelką wątpliwość, że spadkodawca na przestrzeni lat nadużywał alkoholu. Brak jednak podstaw do przyjęcia, aby na tle jego nadużywania wystąpiły u niego zaburzenia psychiczne wyłączające świadome lub swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli. Na wiarę zasługują zeznania świadków J. Ł., K. K., J. W., W. K. oraz zeznania wnioskodawczyni Z. Ł., którzy mieli kontakt ze spadkodawcą w czasie hospitalizacji, a zeznania ich w zakresie zaobserwowanego samopoczucia spadkodawcy, możliwości nawiązania z nim kontaktu, korelują z treścią zgromadzonej dokumentacji medycznej. Zeznania K. S., A. S. i P. S. dotyczą wcześniejszego funkcjonowania spadkodawcy i dają niewątpliwie prawdziwy obraz jego zaburzeń zachowania pod wpływem alkoholu,

co jednak pozostaje bez wpływu na ocenę stanu świadomości spadkodawcy w dacie testowania. Dzieci spadkodawcy i jego była żona, nie utrzymywali kontaktu ze spadkodawcą w okresie kilku lat poprzedzających sporządzenie testamentu, poza jednorazową wizytą A. S. w dniu 18 maja 2015r.

Sąd I instancji podkreślił, że kwestie dotyczące nieprawdziwości wskazanych w treści testamentu okoliczności, które legły u podstaw wydziedziczenia uczestników postępowania pozostają poza kognicją Sądu w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku. Skuteczność dokonanego wydziedziczenia może być przedmiotem odrębnego postępowania.

Zgromadzony w sprawie materiał nie wykazał, aby spadkodawca w dacie sporządzenia testamentu pozostawał w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli bądź też pod wpływem błędu uzasadniającego przypuszczenie, że gdyby spadkodawca nie działał pod wpływem błędu, nie sporządziłby testamentu tej treści, czy też pod wpływem groźby.

Brak także podstaw do przyjęcia, zgodnie z twierdzeniami uczestników postępowania, aby treść sporządzonego przez spadkodawcę testamentu była wynikiem manipulacji jego siostry. Zaznaczenia przy tym wymaga, że w orzecznictwie przyjmuje się, że sugestie osób trzecich nie wyłączają swobody powzięcia decyzji, gdyż w przeciwnym wypadku niemal każde oświadczenie woli dotknięte byłoby omawianą wadą, rzadko bowiem człowiek działa zupełnie swobodnie (vide postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2004r. III CSK 523/02, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 lipca 1974r. III CRN 119/74). Jednak na gruncie art. 945 § 1 pkt 1 k.c., który w szczególny sposób chroni swobodę testowania nie wskazując, nawet przykładowo, jakichkolwiek przyczyn mogących ją wyłączać, należy przyjąć, że choroba testatora i ogólny stan jego zdrowia, które doprowadziły do takiego osłabienia jego aktywności i siły woli, że nie jest zdolny, mimo posiadania świadomości, do przeciwstawienia się naciskom osób, bez których opieki nie może egzystować – wyłącza swobodę testowania. W świetle zgromadzonej dokumentacji medycznej, wydanej w oparciu o nią opinii oraz pozostałego materiału dowodowego nie budzi wątpliwości Sądu fakt, że nie było żadnej przyczyny wewnętrznej osłabiającej aktywność i siłę woli spadkodawcy do tego stopnia, że nie był w stanie swobodnie powziąć decyzji i wyrazić ostatniej woli.

Mając na uwadze powyższe Sąd orzekł jak w pkt 1 sentencji postanowienia.

Jako podstawę orzeczenia o kosztach Sąd powołał art. 520 § 3 k.p.c. i ocenił interesy stron niniejszego postępowania jako sprzeczne. Wnioskodawczyni jako podstawę dziedziczenia wskazywała testament, w którym powołana została do spadku, a uczestnicy postępowania jego ważność kwestionowali. Sąd podał, że sprzeczność interesów uczestników postępowania nieprocesowego zachodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie korzystne dla jednego (lub tylko niektórych) z nich będzie ze swej istoty niekorzystne dla pozostałych, co miało miejsce w tej sprawie. Wnioskodawczyni reprezentowana przez fachowego pełnomocnika poniosła koszty określone w złożonym spisie kosztów w kwocie 4.839,48 zł, dlatego Sąd zasądził na rzecz wnioskodawczyni Z. Ł. od każdego z uczestników postępowania A. S. i P. S. po 2.369,74 zł tytułem zwrotu kosztów.

W pozostałym zakresie koszty postępowania Sąd wzajemnie zniósł między stronami.

O kosztach należnych Skarbowi Państwa Sąd postanowił na mocy art. 83 ust. 2 ustawy o kosztach sądowych w sprawach.

Apelację od powyższego postanowienia złożyli uczestnicy postępowania A. S. i P. S. zarzucając:

1. naruszenie art. 957 § 1 i 2 k.c. oraz 958 k.c. poprzez stwierdzenie nabycia spadku po D. S. (1) na podstawie testamentu przez wnioskodawczynię Z. Ł., która była świadkiem przy sporządzeniu testamentu w formie aktu notarialnego z dnia 23 stycznia 2015r. rep. A nr (...);
2. naruszenie przepisu art. 227 k.p.c, mającego wpływ na treść rozstrzygnięcia, poprzez pominięcie wnioskowanego przez uczestniczkę postępowania A. S. dowodu z opinii biegłego z dziedziny kryminalistycznych badań dokumentów na okoliczność stwierdzenia w podpisie D. S. (1) cech patologicznych mogących świadczyć o znajdowaniu się

spadkodawcy w stanie wyłączającym zdolność do świadomego albo swobodnego powzięcia decyzji i wyrażenia woli, a także poprzez pominięcie wnioskowanego przez P. S. dowodu z opinii biegłego grafologa na okoliczność autentyczności podpisu D. S. (1);

3. naruszenie przepisu art. 520 § 1 k.p.c. poprzez niesłuszne obciążenie uczestników postępowania kosztami zastępstwa procesowego poniesionymi przez wnioskodawczynię, w sytuacji, gdy sprzeczność interesów stron oraz aktywność dowodowa uczestników uzasadniona była uprawdopodobnieniem twierdzeń o nieważności testamentu, wymagających poczynienia szczegółowych ustaleń faktycznych poprzez przeprowadzenie licznych dowodów, a rozstrzygnięcie Sądu co do możliwości nałożenia obowiązku zwrotu kosztów ma charakter wyjątkowy i fakultatywny.

W oparciu o powyższe zarzuty apelujący wnieśli o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez stwierdzenie, że spadek po D. S. (1) nabyli na podstawie ustawy w częściach równych z dobrodziejstwem inwentarza dzieci spadkodawcy A. S. i P. S., ewentualnie o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w C. do ponownego rozpoznania.

Na wypadek oddalenia apelacji co do istoty, uczestnicy domagali się zmiany postanowienia w części dotyczącej rozstrzygnięcia o kosztach postępowania poprzez ustalenie, że każdy z uczestników ponosi koszty związane ze swoim udziałem w sprawie.

W toku postępowania przed Sądem II instancji uczestnicy postępowania złożyli wniosek o zawieszenie niniejszego postępowania do czasu rozstrzygnięcia sprawy karnej o podejrzenie podrobienia podpisu D. S. (1) na testamencie z dnia 23 stycznia 2015r. (k.352).

W odpowiedzi na apelację uczestników postępowania, wnioskodawczyni domagała się jej oddalenia i zasądzenia zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie co do merytorycznego rozstrzygnięcia. Uzasadniona była natomiast weryfikacja orzeczenia o kosztach postępowania.

Uczestnicy postępowania oparli swoją apelację na zarzutach dotyczących naruszenia przepisów prawa materialnego - art. 957 § 1 i 2 k.c., art. 958 k.c. oraz przepisów postępowania - art. 227 k.p.c.

Prawidłowość zastosowania lub wykładni prawa materialnego może być właściwie oceniona jedynie na kanwie niewadliwie ustalonej podstawy faktycznej rozstrzygnięcia. Skuteczne zatem zgłoszenie zarzutu dotyczącego naruszenia prawa materialnego wchodzi zasadniczo w rachubę tylko wtedy, gdy ustalony przez sąd pierwszej instancji stan faktyczny, będący podstawą zaskarżonego wyroku, nie budzi zastrzeżeń. Powyższe rodzi konieczność rozpoznania w pierwszej kolejności zarzutu naruszenia prawa procesowego.

Zarzut naruszenia art. 227 k.p.c. był nietrafny.

Sąd Rejonowy orzekając w sprawie dysponował pełnym materiałem dowodowym, pozwalającym na poczynienie ustaleń faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia. Na podstawie zebranych dowodów, prawidłowo ustalił fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy. Sąd starannie zebrał, przeprowadził dowody oraz ocenił je w sposób kompletny i wnikliwy. Ocena dowodów dokonana przez ten Sąd nie narusza reguł logicznego myślenia, ani zasad doświadczenia życiowego, czy właściwego kojarzenia faktów, czyli była zgodna z art. 233 § 1 k.p.c. Dokonując zasadniczego dla rozstrzygnięcia ustalenia czy spadkodawca D. S. (1) w chwili sporządzenia testamentu znajdował się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji lub wyrażenie woli, Sąd oparł się na wnioskach rzetelnej i miarodajnej opinii sędowo-psychiatrycznej. Biegły lekarz specjalista z zakresu psychiatrii W. D. jednoznacznie stwierdził, że D. S. (1) w testamencie notarialnym z dnia 23 stycznia 2015r. był w stanie w sposób świadomy i swobodny podjąć decyzję i wyrazić ostatnią wolę. W czasie sporządzenia testamentu spadkodawca przebywał w szpitalu, a w historii choroby nie odnotowano występowania zaburzeń psychicznych. Nadto w dniu 28 stycznia 2015r.

(pięć dni po sporządzeniu testamentu) stan zdrowia psychicznego spadkodawcy został oceniony przez konsultanta psychiatrę w wyniku czego stwierdzono brak przeciwwskazań psychiatrycznych do zabiegu przeszczepu wątroby. Dostępna dokumentacja lekarska nie zawiera informacji o objawach zaburzeń psychicznych w okresie sporządzenia testamentu, a choroby, na które w tym okresie cierpiał, nie były powikłane występowaniem zaburzeń psychicznych, ograniczających jego zdolność do świadomego i swobodnego wyrażenia woli. Jedynie dokumentacja z (...), obejmująca dwie wizyty w 2008r. i 2010r. zawierała rozpoznanie organicznych zaburzeń osobowości, ale rozpoznanie to oparte było wyłącznie na wywiadzie od pacjenta i obrazie klinicznym, bez badań obrazowych, czy psychologicznych.

Nie zostały przedstawione również dowody wskazujące, że nadużywanie w latach poprzednich alkoholu przez spadkodawcę doprowadziło do zaburzeń psychicznych mogących wpływać na zdolność testowania. Przy wyjaśnieniu tych okoliczności zbędne było przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego z dziedziny kryminalistycznych badań dokumentów na okoliczność stwierdzenia w podpisie D. S. (1) cech patologicznych mogących świadczyć o znajdowaniu się spadkodawcy w stanie wyłączającym zdolność do świadomego albo swobodnego powzięcia decyzji i wyrażenia woli. Sąd odwoławczy w pełni aprobuje argumentację Sądu Rejonowego co do zdolności testowania D. S. (1) zawartą w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia. Jak podkreślił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 11 września 2014r. II PK 284/13 LEX nr 1590288, jeżeli sąd drugiej instancji w pełni podziela ocenę dowodów, której dokonał sąd pierwszej instancji, to nie ma obowiązku ponownego przytaczania w uzasadnieniu wydanego orzeczenia przyczyn, dla których określonym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej. W takim wypadku wystarczy zdecydowane stwierdzenie, że podziela argumentację zamieszczoną w uzasadnieniu wyroku sądu pierwszej instancji, w którym poszczególne dowody zostały wyczerpująco omówione i traktuje ustalenia pierwszoinstancyjne jako własne. Nie ma również przeszkód, by sąd drugiej instancji odwołał się do oceny prawnej sądu pierwszej instancji, jeżeli w pełni ją podziela i uznaje za wyczerpującą.

Spadkodawca sporządził testament przed notariuszem, który pełni zawód zaufania publicznego. Uczestnicy postępowania nie przedstawili żądanych okoliczności, które mogłyby wskazywać, że istnieją wątpliwości co do autentyczności podpisu D. S. (1) i konieczne byłoby przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego grafologa na okoliczność jego autentyczności. Te same powody zdecydowały o oddaleniu wniosku uczestników o zawieszenie postępowania do czasu rozstrzygnięcia sprawy karnej o podejrzenie podrobienia podpisu D. S. (1) na testamencie z dnia 23 stycznia 2015r.

Zamierzonego przez uczestników postępowania skutku nie mógł wywołać podniesiony zarzut naruszenia prawa materialnego art. 957 § 1 i 2 k.c. oraz 958 k.c. poprzez stwierdzenie nabycia spadku po D. S. (1) na podstawie testamentu przez wnioskodawczynię Z. Ł., która była świadkiem przy sporządzeniu w formie aktu notarialnego testamentu z dnia 23 stycznia 2015r.

Wg art. 957 § 1 k.c. nie może być świadkiem przy sporządzaniu testamentu osoba, dla której w testamencie została przewidziana jakakolwiek korzyść. Nie mogą być również świadkami: małżonek tej osoby, jej krewni lub powinowaci pierwszego i drugiego stopnia oraz osoby pozostające z nią w stosunku przysposobienia.

Jeżeli świadkiem była jedna z osób wymienionych w paragrafie poprzedzającym, nieważne jest tylko postanowienie, które przysparza korzyści tej osobie, jej małżonkowi, krewnym lub powinowatym pierwszego lub drugiego stopnia albo osobie pozostającej z nią w stosunku przysposobienia. Jednakże gdy z treści testamentu lub z okoliczności wynika, że bez nieważnego postanowienia spadkodawca nie sporządziłby testamentu danej treści, nieważny jest cały testament – art. 957 § 2 k.p.c. Art. 958 k.c. stanowi, że testament sporządzony z naruszeniem przepisów rozdziału niniejszego jest nieważny, chyba że przepisy te stanowią inaczej.

Przepisy art. 957 k.c. i art. 958 k.c. są wspólne dla testamentów zwykłych i szczególnych, ale odnoszą się do tylko do testamentu alograficznego, testamentu ustnego czy podróznego, czyli tych testamentów, które przewidują udział świadków przy składaniu ostatniej woli. Ewentualna obecność osób trzecich przy składaniu oświadczenia spadkodawcy wobec notariusza, nie powoduje skutków przewidzianych w art. 957 k.c. i 958 k.c.

Uzasadniony był zarzut naruszenia art. 520 § 1 k.p.c. Przepis ten ustala zasadę orzekania o kosztach w postępowaniu nieprocesowym, zgodnie z którą każdy uczestnik postępowania ponosi koszty związane ze swym udziałem w sprawie. Jest ona stosowana w sytuacji, w której uczestnicy są w równym stopniu zainteresowani wynikiem postępowania lub – mimo braku tej równości – ich interesy są wspólne. W niniejszej sprawie niewątpliwie w interesie wnioskodawczynie i uczestników postępowania było stwierdzenie nabycia spadku po D. S. (1), zatem nie zachodziły podstawy do pominięcia tej reguły i odwołanie się do sytuacji wyjątkowych uregulowanych w art. 520 § 2 i 3 k.p.c. Nadto stwierdzenie nabycia spadku może nastąpić na wniosek osoby, która ma interes w powstaniu skutków prawnych związanych z wydaniem postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po określonym spadkodawcy. Termin "interes" należy więc interpretować stosunkowo szeroko, nie zawsze musi to być interes prawny, chodzi o jakikolwiek interes, o charakterze osobistym, czy majątkowym.

Sąd Okręgowy uznając zasadność zarzutu skarżących dotyczącego kosztów postępowania, zmienił pkt 4 i 5 zaskarżonego postanowienia w ten sposób, że ustalił, iż każda ze stron ponosi koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie.

Podstawą prawną zmiany orzeczenia w zakresie kosztów postępowania był art. 386 § 1 k.p.c., a oddalenia apelacji w pozostałej części art. 385 k.p.c. przy zastosowaniu art.13 § 2 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd orzekł na podstawie art. 520 § 1 k.p.c. uznając, że obie strony miały interes w stwierdzeniu nabycia spadku po D. S. (1).